

BİRİNCİ KISIM

Kamu Davası

BİRİNCİ BÖLÜM

Duruşma Hazırlığı

Kamu davasının açılması

Madde 177- İddianamenin mahkemeye verilmesiyle kamu davası açılmış olur.

İddianamenin iadesi

Madde 178- Mahkemece, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren, beş gün içinde, soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra:

1. Şüphelinin açık kimliğinin veya hiç değilse o kişinin belirlenmesine olanak sağlayacak diğer özelliklerinin ve yükletilen suçun ne olduğunun belirtilmediği,
 2. Suçun unsurları ile uygulanması gereken kanun maddelerinin gösterilmediği,
 3. Suçun delil, iz, eser ve emareleri ile duruşmanın yapılacağı yetkili ve görevli mahkemenin gösterilmemiş veya eksik veya hatalı gösterilmiş olduğu,
 4. Soruşturmanın esaslı sonuçlarının yazılmadığı,
 5. Cumhuriyet savcısının iddianamede kamu davasının açılması bakımından kendi kanaatini açıklamayarak takdiri mahkemeye bırakmış olduğu,
 6. Varsa gözaltı, tutukluluk ve salıverme tarihlerinin veya suç tarih ve yerinin açıklanmadığı,
 7. Suçun ispatlanmasına yardım edecek tüm bilgi ve belgelerin mahkemeye verilmemiş bulunduğu,
 8. Önödeme, yargılamanın durmasını veya davanın düşmesini gerektiren hâllerin varlığı,
 9. Eksik ve hatalı başka noktaların var olduğu,
- saptandığında, eksik ve hatalı noktalar belirtilerek iddianamenin Cumhuriyet savcılığına iadesine karar verilir.

Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra soruşturma belgelerini aynı iddianameye bağlayıp yetkili mahkemesine gönderir, gerektiğinde yeniden iddianame düzenler.

Önödeme gerektiren hâlin varlığı nedeniyle iddianame iade olduğunda, Cumhuriyet savcısı bunun için gerekli işlemi başlatır veya dosyayı gerekli kararı vermesi için merciine gönderir veya kovuşturmaya yer olmadığına karar verir.

İddianamenin reddi

Madde 179- İddianamenin ve soruşturma evrakının verilmesinden itibaren beş gün içinde mahkeme, soruşturma evresinde kamu davasının açılabilmesi için yeterli delil, iz, eser ve emarelerin toplanmamış bulunduğunu ve bu nedenle mahkemenin delil, iz, eser ve emareleri toplamak için araştırma yapmak zorunluluğu ile karşı karşıya kalacağını saptadığında iddianamenin reddine karar verir.

Bu karar üzerine Cumhuriyet savcısı yeniden soruşturma yapar ve sonuçta yeterli delil, iz, eser ve emare elde ederse yeniden kamu davası açar, aksi hâlde kovuşturmayaya yer olmadığına karar verir.

Kararlara itiraz

Madde 180- 178 ve 179 uncu maddeler gereğince verilen kararlara Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.

İddianamenin kabulü ve duruşma günü ile ilgili işlemler

Madde 181- Mahkeme başkanı veya hâkim, 178 ve 179 uncu maddelerde öngörülen hâller dışında iddianamenin kabulüne karar verir; Cumhuriyet savcısı ile sanığın avukatının görüşlerini aldıktan sonra duruşma gününü belirler; davanın bir veya birbirini izleyen birden çok duruşmada bitirilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri duruşma hazırlığı aşamasında alır; iddianamede adları geçen sanık ve avukatını, suçun mağduru ile şikâyetçiyi, gerekli görülen tanık ve bilirkişileri gün ve saatini belirtmek suretiyle duruşmaya davet eder; duruşma için gerekli diğer çağrılarını yapar ve başkaca ispat araçlarının toplanmasına karar verebilir.

Sanık veya tanık veya bilirkişilerin çok sayıda olmasından veya sanığın sorgusunun uzaması olasılığından dolayı duruşmanın bir günde bitmeyeceği anlaşılırsa, mahkeme başkanı veya hâkim tanıklarla bilirkişilerin hepsini veya bir kısmını hemen izleyen duruşmaya çağırabilir.

İddianamenin sanığa tebliği ve sanığın çağırılması

Madde 182- İddianame, davetiye ile birlikte sanığa tebliğ olunur.

Tutuklu olmayan sanığa tebliğ olunacak davetiyeye mazereti olmaksızın gelmediğinde ihzar veya yakalama müzekkeresi ile zorla getirileceği yazılır.

Tutuklu sanığın çağırılması 36 ncı madde gereğince duruşma gününün tebliği suretiyle yapılır. Sanıktan duruşmada kendisini savunmak için bir istemde bulunup bulunmayacağı ve bulunacaksa neden ibaret olduğunu bildirmesi istenir; avukatı da sanıkla birlikte davet olunur. Bu işlem, tutuklunun mahkeme önüne getirildiğinin ve avukatının çağırıldığıнын bir tutanağa bağlanması suretiyle saptanır.

Yukarıdaki fıkralar gereğince davetiyenin tebliğiyle duruşma günü arasında en az bir hafta geçmesi gerekir.

Sanığın savunma delillerinin toplanması istemi

Madde 183- Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu husustaki dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına veya hâkime verir.

Bu dilekçe üzerine verilecek karar kendisine derhâl bildirilir.

Sanığın kabul edilen istemleri Cumhuriyet savcısına da bildirilir.

Daveti reddedilen kimsenin sanık tarafından doğrudan çağdırılması

Madde 184- Mahkeme başkanı veya hâkim bir kimsenin daveti hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde sanık, o kimseyi doğrudan doğruya davet ettirebileceği gibi önceden bir dilekçe vermeksizin de getirebilir.

Doğrudan doğruya davet edilen kimse, yol giderleriyle kaybedeceği zaman için tarifesine göre verilmesi gerekli tazminat, davetiyenin tebliği sırasında, kendisine verilir veya mahkeme kalemine yatırıldığı bildirilirse, hazır bulunmakla yükümlüdür.

Doğrudan doğruya çağrılan kimsenin açıklamaları duruşma sırasında olayın aydınlatılmasına yararsa mahkemenin takdirine göre yukarıdaki fıkra yazılı gider ve tazminatın Devlet Hazinesinden ödenmesine karar verilir.

Davet edilen tanıkların ad ve adreslerinin sanığa ve Cumhuriyet savcısına bildirilmesi

Madde 185- Sanık, doğrudan doğruya davet ettireceği veya duruşma sırasında getireceği bilirkişi ve tanıkların ad ve adreslerini Cumhuriyet savcısına makul süre içinde bildirir.

Cumhuriyet savcısı da, iddianamede gösterilen veya sanığın istemi üzerine davet edilen tanık ve bilirkişiler dışında gerek mahkeme başkanı veya hâkim kararıyla, gerek kendiliğinden başka kimseleri davet ettirecek ise bunların ad ve adreslerini sanığa yine makul süre içinde bildirir.

Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri

Madde 186- Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

Bu hüküm konutlarının uzak bulunmasından dolayı davet edilmeleri zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

Davayı görmekte olan mahkeme, kesin zorunluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikâyetçi, katılan, sanık, avukat, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez.

İstinabe olunan mahkeme, büyükşehir belediye sınırları içerisinde ise, ilgililer kendi yargı çevresinde bulunmasa da, büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerine getirilmesi gereken istinabe evrakını geri çevirmeyerek gereğini yapar.

Yemin verilmesi gereken hususlarda kişi yemin ettirdikten sonra dinlenir.

Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda video marifetiyle yayın tekniğinin uygulanması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığınca İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.

Tanık ve bilirkişinin dinleneceği günün bildirilmesi

Madde 187- Tanık veya bilirkişilerin dinlenmesi için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve avukata bildirilir. Düzenlenen tutanağın örneği hazır bulunan Cumhuriyet savcısına ve avukata verilir.

Yeniden keşif ve muayeneye ihtiyaç duyulursa, yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Tutuklu olan sanık, ancak tutuklu bulunduğu yer mahkemesinde yapılacak bu tür işlerde hazır bulundurulmasını isteyebilir. Ancak, hâkim veya mahkeme tarafından

zorunlu sayılan hâllerde tutuklu bulunan şüpheli veya sanığın da bu tür işlerde hazır bulunmasına karar verilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Duruşma

Duruşmanın açıklığı

Madde 188- Duruşma herkese açıktır.

Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır.

Ses ve görüntü alıcı aletlerin kullanılması yasağı

Madde 189- 186 ncı maddenin son fıkrası ile 202 nci maddenin dördüncü fıkrası hükmü saklı kalmak üzere, adliye binası içerisinde ve duruşma başladıktan sonra duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntülü kayıt ve nakil olanağı sağlayan aletler kullanılamaz. Bu hüküm, adliye binası içerisinde ve dışındaki diğer adli işlemlerin icrasında da uygulanır.

Yukarıdaki hükme aykırı hareket eden veya bu suretle elde edilmiş ses ve görüntüleri yayımlayanlar beşyüzmilyon liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Açıklığın kaldırılması hakkında karar

Madde 190- 188 inci maddede gösterilen hâllerde, açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır.

Zorunlu kapalılık

Madde 191- Onsekiz yaşını doldurmamış olanlarla ilgili duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.

Kanunlarda cezalardan ayrı olarak hükmedilebileceği belirtilmiş olan güvenlik tedbirlerine ilişkin duruşmalar kapalı olarak yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.

Kapalılık kararının ve nedenlerinin yazılması

Madde 192- Açıklığın kaldırılması kararı, nedenleriyle birlikte tutanağa geçirilir.

Kapalı duruşmada bulunabilme

Madde 193- Kapalı duruşmada mahkeme, bazı kişilerin hazır bulunmasına izin verebilir. Bu hâlde adı geçenler, duruşmanın kapalı olmasını gerektiren hususları açıklamamaları bakımından uyarılırlar ve bu husus tutanağa yazılır.

Kapalı duruşmanın içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz.

Açık duruşmanın içeriği, millî güvenliğe veya genel ahlâka veya kişilerin saygınlık, onur ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise; mahkeme, bunları önlemek amacı ile ve gerektiği ölçüde duruşmanın içeriğinin kısmen veya tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını açık duruşmada açıklar.

Açık ve kapalı duruşma içeriğini yasağa aykırı olarak yayımlayanlar, beşyüzmilyon liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Duruşmada hazır bulunacaklar

Madde 194- Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanunun zorunlu avukatlığı kabul ettiği hâllerde avukatın hazır bulunması şarttır.

Sulh ceza mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz.

Bir duruşmada bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir.

Birden çok Cumhuriyet savcısı ve avukatın duruşmaya katılması

Madde 195- Birden çok Cumhuriyet savcısı ve birden çok avukat aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında işbölümü de yapabilirler.

Ara verme

Madde 196- Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde en kısa süre verilmek koşuluyla davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.

Kanunun zorunlu avukatlığı kabul ettiği hâller dışında avukatın mazeretinin bulunması, duruşmaya ara verme istemi için sanığa bir hak vermez. 182 nci maddede belirlenen süreye uyulmamış ise duruşmaya ara verilmesini istemeye hakkı olduğu sanığa hatırlatılır.

Duruşmanın başlaması

Madde 197- Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar; sanığın ve avukatının hazır bulunup bulunmadığını, çağırılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmediklerini saptar. Tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkarılırlar.

Sonra mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın açık kimliğini ve kişisel durumunu saptar. Bundan sonra iddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur. Daha sonra sanığa, yüklenen suç hakkında konuşmama ve 147 nci maddede belirtilen diğer hakları bildirilir. Sanık açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde usulüne göre sorguya çekilir.

Başkan veya hâkimin görevi

Madde 198- Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmayı yönetir ve sanığı sorguya çeker; delillerin ikame edilmesini sağlar.

Duruşmada ilgili olanlardan biri duruşmanın yönetimine ilişkin olarak mahkeme başkanı tarafından emrolunan bir tedbirin hukuken kabul edilemeyeceğini öne sürerse mahkeme, bu hususta bir karar verir.

Sanığın gelmemesi

Madde 199- Kanunun ayırık tuttuğu hâller saklı kalmak koşulu ile mahkemeye gelmemiş sanık hakkında duruşma yapılmaz.

Gelmemenin geçerli nedenleri ispat edilmezse sanığın ihzarına karar verilir.

Yargılandığı suçtan ötürü verilmiş tutuklama kararından sonra firar eden sanığın, duruşmada sorguya çekilmiş ve artık duruşmada hazır bulunması mahkemece gerekli görülmemiş olması hâlinde avukatı varsa onunla, avukatı yoksa mahkemece bir avukat atanmasına karar verilerek, bunun huzuruyla dava yokluğunda görülür ve bitirilebilir.

Sanığın mahkemeden uzaklaşması

Madde 200- Mahkemeye gelen sanığın duruşmanın devamı süresince hazır bulunması sağlanır ve savuşmasının önüne geçmek için mahkeme başkanı veya hâkim gereken tedbirleri alır; duruşmaya ara verildiği sürece sanığı gözetim altına da alabilir.

Sanık savuşur veya ara vermeyi izleyen duruşmaya gelmezse, dava hakkında önceden kendisi sorguya çekilmiş ve artık huzuruna mahkemece gerek görülmemiş olursa, dava yokluğunda bitirilebilir. Ancak sanığın avukatı yoksa mahkemece öncelikle bir avukat atanır.

Sanığın, kendisini bilerek ve isteyerek yargılanabilme ehliyetinden yoksun bir duruma soktuğu bilirkşi incelemesi sonucunda sabit olur ve bu durum, duruşmanın sanığın yüzüne karşı yürütülmesine veya devamına engel oluşturur ve mahkeme de sanığın duruşmada hazır bulunmasını gerekli görmez ise, mahkeme duruşmayı sanığın yokluğunda sürdürüp davayı bitirir. Ancak sanığın avukatı yoksa mahkemece öncelikle bir avukat atanır.

Yukarıdaki hükmün uygulanabilmesi için, sanığın mahkemece iddianamenin kabulünden sonra, üzerine atılan iddialar hakkında bir hâkim huzurunda gerekli açıklamaları yapmak olanağına sahip bulunmuş olması gerekir.

Sanık, henüz hüküm verilmeden yargılanabilme ehliyetini elde edecek olursa duruşmaya kabul edilir ve yokluğunda gerçekleştirilen işlemler kendisine anlatılır.

Sanığın yokluğunda duruşma

Madde 201- Suç, yalnız veya birlikte olarak para, hafif hapis ve müsadere cezalarını gerektirmekte ise sanık gelmese bile duruşma yapılabilir. Bu gibi hâllerde sanığa gönderilecek davetiyede kendisi gelmese de duruşmanın yapılacağı yazılır.

Sanığın duruşmadan vâreste tutulması

Madde 202- Mahkemece sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde avukatı isterse, mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunma zorunluğundan vâreste kılabilir.

Sanık, üst sınırı beş yıl ve daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlar hariç olmak üzere, davaya esas olan olaylar üzerine istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve avukata bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile avukatın sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği bir defa daha sorulur.

Sorgu tutanağı duruşmada okunur.

Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda video marifetiyle yayın tekniğinin uygulanması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır.

Hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastahane veya tutukevine nakledilmiş olan tutuklunun sorgusu yapılmış olmak koşuluyla hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen duruşmalar için getirilmemesine mahkemece karar verilebilir.

Sanığın avukat gönderebilmesi

Madde 203- Sanık hazır bulunmasa da avukatı bütün duruşmalarda hazır bulunmak yetkisine sahiptir.

Sanık hazır bulunmaksızın yapılan duruşmada eski hâle getirme koşulu

Madde 204- Duruşma, sanık hazır bulunmaksızın yapılırsa, mahkemenin karar ve işlemlerinin kendisine tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde, sürenin geçmesinden doğan sonuçları gidermek için sanık, yasal nedenlere dayanarak, mahkemenin o karar ve işlemleri hakkında eski hâle getirme isteminde bulunabilir.

Ancak, sanık kendi istemi üzerine duruşmada hazır bulunmak zorunluğuna tutulmamış veya avukatı aracılığıyla temsil edilmek yetkisini kullanmış olursa artık eski hâle getirme isteminde bulunamaz.

Sanığın zorla getirilebilmesi

Madde 205- Mahkeme, sanığın hazır bulunmasına ve ihzar veya yakalama müzekkeresiyle zorla getirilmesine her zaman karar verebilir.

Sorgu sırasında sanığın mahkemeden çıkarılabilmesi

Madde 206- Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir.

Sanık tekrar getirildiğinde, tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır.

Doğrudan soru yöneltme

Madde 207- Cumhuriyet savcısı ve taraflar, avukatları sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere mahkeme başkanı veya hâkimden söz isteyerek doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, 214 üncü maddedeki esaslara göre mahkemece karar verilir.

Mahkeme üyelerinin soru yöneltmeleri

Madde 208- Başkan, istemleri üzerine mahkeme üyelerinin de tanıklara ve bilirkişilere soru yöneltmelerine olanak tanır.

Tercüman bulundurulacak hâller

Madde 209- Sanık veya suçun mağduru Türkçe bilmiyorsa bir tercüman aracılığıyla kendilerine Cumhuriyet savcısının ve avukatın son iddia ve savunmaları ile gerekli ve yararlı olan duruşma ve dosya içeriği tercüme edilir.

Sağır veya dilsiz olan sanığa veya suçun mağduruna bunlar yazıyla bildirilemeyecek olursa 58 inci madde gereğince işlem yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Duruşmanın Düzen ve Disiplini

Duruşmanın düzen ve disiplini

Madde 210- Duruşmanın düzen ve disiplini, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından sağlanır.

Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşma sırasında ne suretle olursa olsun, düzeni bozan dinleyici, tanık, bilirkişi, malen sorumlu, katılan veya diğer kişilerin salondan çıkarılmasını emreder.

Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve hâkim veya mahkeme tarafından verilecek bir kararla derhâl yedi günden onbeş güne kadar disiplin hapsine konulur.

Mahkeme başkanı veya hâkim, onsekiz yaşını doldurmamış olan çocukların veya bunlardan bazılarının duruşmada bulunmamalarına karar verebilir.

Sanığın dışarı çıkarılması

Madde 211- Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır. Mahkeme, sanığın duruşmada hazır bulunmasını dosyanın durumuna göre savunması bakımından zorunlu görmezse, duruşmayı yokluğunda sürdürür ve bitirir. Ancak, sanığın avukatı yoksa mahkemece öncelikle bir avukat atanır. Duruşmaya yeniden alınmasına karar verilen sanığa, yokluğunda yapılan işlemler açıklanır.

Dışarı çıkarılan sanık, görevliler tarafından, duruşmanın sonuna kadar muhafaza altında tutulur. Her duruşma sonunda sanığa zabıt kâtibi, bulunmadığı duruşmaya ilişkin tutanakları okur ve Cumhuriyet savcısının iddiaları ile mahkemenin sanığın bulunmadığı döneme ilişkin kararlarını tebliğ eder.

Duruşma sırasında işlenen suç hakkında işlem

Madde 212- Duruşma yapılırken işlenen suçların failleri hakkında, mahkemece re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, aşağıdaki hükümler gereğince işlem yapılır:

1. İşlenen suç kabahat türünden ise mahkeme, olayı bir tutanağa bağlar ve suçun failini ve gerektiğinde tanıkları, Cumhuriyet savcısını, varsa avukatı dinledikten sonra kanunun öngördüğü cezaya hükmeder. Mahkeme, belirtilen işlemleri yerine getirdikten sonra, hüküm vermeksizin, gereği için sanığı ve evrakı Cumhuriyet savcısına da sevk edebilir.

2. İşlenen suç cürüm türünden ise mahkeme, suçun failinin yakalanmasını emreder, adı geçenin sorgusunu yapar; olay bir tutanağa bağlanır ve kişi tutanaklar ile birlikte derhâl Cumhuriyet savcısına, soruşturma açması istemi ile gönderilir.

3. İşlenen suç, mahkemeye veya üyelerden birisine veya Cumhuriyet savcısına karşı saldırı niteliğinde ise, olay bir tutanağa bağlanır ve derhâl fail ile birlikte Cumhuriyet savcısına gönderilir. Bu suçun yargılanmasında, duruşma sırasında görevli hâkim ve Cumhuriyet savcıları görev alamazlar.

4. Yukarıda belirtilen suçları işleyenler hakkında hâkim veya mahkeme 210 uncu maddede yer alan tedbir ve yaptırımları ayrıca uygulayabilir.

Avukatlar hakkında Avukatlık Kanunu hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Delillerin İkamesi

Delillerin ikamesi ve reddi

Madde 213- Delillerin ikamesi, tanıkların ve bilirkişinin dinlenmesi ve diğer ispat araçlarının ortaya konulması demektir.

Sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ikamesine başlanır. Ancak, sanığın sorgusunun yapılmamış olması delillerin ikamesine engel olmaz. Sonradan gelen sanığa, ikame edilen deliller bildirilir.

İkamesi istenilen herhangi bir delil aşağıda yazılı hâllerde reddolunabilir:

1. Delil ikamesi kanun hükümlerine aykırı ise,
2. Delilin belli, açık bir hususa ilişkin olması nedeniyle ikamesi gereksiz ise,
3. Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa veya sanık lehine önceden sabit olmuş bir duruma ilişkin ise,
4. Delil hiçbir suretle maksada elverişli değilse,
5. Delilin elde edilmesi olanağı yoksa,
6. Delil ikamesi istemi davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa,
7. Sanığı şüpheden kurtaracak önemli bir iddia ileri sürülüp de bu iddiada belirtilen olay, ispatı gerektirmeyecek nitelikte ise.

Üçüncü fıkra hükmü, hâkim tarafından yürütülen soruşturmada veya 183 üncü madde gereğince duruşma hazırlığında veya ilk olarak duruşmaya davet edilip dinlenmeleri istenilen tanıklar ve bilirkişiler hakkında ve diğer ispat araçlarının ortaya konulması hâlinde de uygulanır.

Cumhuriyet savcısı, katılan, sanık veya avukatı birlikte rıza gösterirlerse, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ikamesinden vazgeçilebilir.

Katılan, yalnız kişisel haklarını ispat için gösterdiği delilden her zaman vazgeçebilir.

Delillerin ikamesi hususundaki istem ve kararlar

Madde 214- Bir delilin ikamesine ilişkin istemin reddi söz konusu olur veya bazı delillerin ikamesine izin verilmesi gerçeğin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmaksızın yargılamanın ertelenmesini gerektirir ise mahkeme bu hususta bir karar verir.

Mahkeme, maddî gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla re'sen veya istem üzerine bütün ispat araçlarının hazırlanmasını ve ortaya konulmasını karar altına alabilir.

Delil ve olayın geç bildirilmesi

Madde 215- Delil toplanması istemi, delilin veya ispat edilmek istenen olayın geç bildirilmiş olması nedeniyle reddedilemez.

Dinlenecek tanık veya bilirkişinin adı katılana, sanığa veya Cumhuriyet savcısına geç tebliğ edilmiş veya ispat edilecek olay adı geçenlere gereken bilgileri elde etmeye olanak vermeyecek derecede geç bildirilmişse, delillerin ikamesi sona ermeden önce bilgi almak üzere duruşmanın ertelenmesi istenebilir.

Mahkeme başkanı veya hâkim emriyle davet olunacak tanıklar ve bilirkişiler hakkında Cumhuriyet savcısı, katılan ve sanık da bu hakka sahiptirler.

Bu istemler hakkında mahkemece karar verilir.

Tanığın dinlendikten sonra mahkemeden çıkabilmesi

Madde 216- Tanıklar dinlendikten sonra ancak mahkeme başkanı veya hâkimin izniyle mahkemeden çıkabilirler. Bunun için önce Cumhuriyet savcısına, taraflara ve avukatlarına sorulur.

Dinlenmesine mahkemece karar verilmiş olan bilirkişiler hakkında 69 uncu madde hükümleri uygulanır.

Duruşmada okunması zorunlu belge ve tutanaklar

Madde 217- Delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve kişisel hâl sicillerinde yer alan bilgiler duruşmada okunur.

Bu hüküm, keşif, muayene ve naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları hakkında da uygulanır.

Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ilişkin sorgu tutanakları da duruşmada okunur.

Duruşmada okunmayacak belgeler

Madde 218- 1. Olayın delili, sadece bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret ise bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir.

Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.

2. Tanıklıktan çekinebilecek olan kişi, duruşmada tanıklıktan çekindiğinde, önceki ifadesine ilişkin tutanak okunamaz.

3. Bu hüküm sanığın tavır ve hareketine ilişkin açıklamayı içeren belgeler hakkında da uygulanır.

Duruşmada okunmasıyla yetinilebilecek belgeler

Madde 219- Aşağıdaki hâllerde tanık veya sanığın suç ortağının dinlenmesi yerine;

1. Tanık veya sanığın suç ortağı ölmüş veya akıl hastalığına tutulmuş olur veya bulunduğu yer öğrenilemezse,

2. Tanık veya sanığın suç ortağının duruşmada hazır bulunması, hastalık, sakatlık veya ortadan kaldırılamayan başka bir engel nedeniyle belli olmayan bir süre için olanaklı değilse,

3. İfadesinin önem derecesi itibarıyla tanığın duruşmada hazır bulunması gerekli sayılmıyorsa,

4. Cumhuriyet savcısı, katılan, sanık veya avukatı tutanakların okunmasına birlikte rıza gösterirlerse

daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanak okunabilir.

Tanık veya sanığın suç ortağı ölmüşse veya başka bir nedenle kısa bir zaman içinde mahkemece dinlenemeyeceklerse, başka suretle gerçekleşmiş olan dinlenmelerine ilişkin tutanaklarla kendilerinin yazmış olduğu yazılı açıklamaları içeren belgeler okunabilir.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen hâllerde, okumaya ve dinlemeden vazgeçilmesine mahkemece karar verilir ve gerekçesi kararda açıklanır.

Tanığın önceki ifadesinin okunabileceği hâller

Madde 220- Tanık, bir hususu hatırlayamadığını söylerse önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilir.

Tanığın duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğu, evvelce alınmış ifadesi bütünüyle okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır.

Sanığın önceki ifadesinin okunabileceği hâller

Madde 221- Sanığın hâkim tarafından düzenlenen tutanaktaki ifadesi aynı davada ikrarına delil olmak üzere okunabilir.

Sanığın ifadeleri arasında çelişki bulunur ve çelişki giderilemezse önceden alınmış ifadesi okunabilir.

İfadelerin okunduğunun tutanağa yazılması

Madde 222- 220 ve 221 inci maddelerde açıklanan hâllerde okuma ve nedenleri tutanağa yazılır.

Rapor, belge ve diğer yazıların okunması

Madde 223- Bir açıklamayı ve görüşü içeren resmî belge ve diğer yazılar ve fennî muayene ve doktor raporlarının okunmasından sonra gerekli görülürse belge ve diğer yazılar veya raporda imzası bulunanlar, açıklamada bulunmak üzere duruşmaya çağrılabilirler.

Açıklama ve görüş veya rapor bir kurul tarafından verilmişse mahkeme, kurulun görüşünü açıklamak üzere görevi, üyelerden birine vermeyi kurula önerebilir.

Bilimsel görüşlere ilişkin açıklama, bu Kanunun 69 ve 72 nci madde hükümlerine göre yapılır.

Dinlenme ve okunmadan sonra Cumhuriyet savcısına, katılana, sanığa ve avukatlarına ne diyeceğinin sorulması

Madde 224- Tanığın, bilirkişinin veya sanığın suç ortağının dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı Cumhuriyet savcısına, hazır bulunan katılana, sanığa ve avukatlarına sorulur.

Katılanın, Cumhuriyet savcısının ve sanığın iddiaları ve sözleri

Madde 225- Delillerin ikame ve tartışılması bittikten sonra söz, katılana ve ondan sonra Cumhuriyet savcısına ve daha sonra da hemen sanığa verilir.

Cumhuriyet savcısı sanığa, sanık ve avukatı da Cumhuriyet savcısına yanıt verebilirler. Başkanın izniyle katılan da yanıt verebilir. En son söz sanığındır.

Sanık adına avukat tarafından savunmada bulunulsa da savunmaya ekleyecek başka bir şey olup olmadığı sanığa sorulur.

Delilleri takdir yetkisi

Madde 226- Kanunun ayrıca hüküm koyduğu hâller dışında, suçun varlığı ve sanığın sorumluluğu her türlü delille saptanabilir ve hâkim bu hususta vicdanî kanaatine göre hüküm verir. Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir.

Görölmekte olan ceza davasının hükme bağlanması, idarî düzenleyici işlemlerin veya emirlerin yasallığının takdirini gerektirdiğinde mahkemeler, bu işlem ve emirleri değerlendirerek sonucuna göre hüküm kurabilirler.

Soruşturma ve kovuşturma ile görevli olanların hukuka aykırı olarak elde ettikleri deliller hükme esas alınamaz.

Ceza mahkemelerinin ek yetkisi

Madde 227- Bir fiilin suç olup olmaması veya niteliğinin saptanması ceza hukuku dışındaki bir sorunun çözümüne bağlı ise ceza mahkemesi bunun hakkında da ceza işlerindeki usul ve deliller için geçerli kurallara göre karar verir.

Bununla birlikte mahkeme, çözülmesi uzmanlığı gerektiren bir sorun söz konusu olduğunda yargılamaya ara vererek hukuk davası veya idarî dava açılması için ilgililere süre verebilir.

Yetkili mahkemeden bu hususta bir hüküm çıkmasını da bekleyebilir.

Kovuşturma sırasında suçtan zarar görenlerle sanıkların yaşlarında ceza hükümleri bakımından gerekli görülecek düzeltmelerin 5/5/1972 tarihli ve 1587 sayılı Nüfus Kanunundaki usule göre yerine getirilmesi ceza mahkemesine aittir. Bu hususta verilecek karara karşı esas hükümle birlikte istinaf yoluna, karar bölge adliye mahkemesi tarafından verildiğinde temyiz yoluna başvurulabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Duruşma Tutanağı

Duruşma tutanağı

Madde 228- Duruşma için tutanak tutulur. Tutanak, mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanır. Mahkemece gerekli görüldüğünde, bu hususta teknik araçlardan da yararlanılabilir. Bu suretle sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarının, duruşma aşamalarına uygun olduğu, mahkeme başkanı veya hâkim ile tutanağı düzenleyen zabıt kâtibi tarafından onanır.

Mahkeme başkanının mazereti bulunursa tutanak, üyelerin en kıdemlisi tarafından imzalanır.

Duruşma tutanağının içereceği hususlar

Madde 229- Duruşma tutanağında;

1. Duruşmanın yapıldığı yer ve tarih,
2. Hâkimlerin, Cumhuriyet savcısının, zabıt kâtibinin ve varsa tercümanın adları,
3. İddianamede nitelendirildiği gibi suçun ne olduğu,
4. Katılanların, sanıkların ve avukatlarının adları,
5. Duruşmanın açık mı, yoksa kapalı mı yapıldığı, belirtilir.

Duruşma tutanağına geçirilecek diğer hususlar

Madde 230- Tutanakta, duruşmanın seyrini ve sonuçlarını ana çizgileriyle yansıtan ve yargılama usulünün bütün temel kurallarına uyulduğunu gösteren unsurlara yer verilir. Tutanakta ayrıca okunan veya 219 uncu madde gereğince okunmasından vazgeçilmiş bulunan yazılar belirtilir ve duruşma süresince öne sürülen istemler, verilen kararlar ve hüküm fıkrası yer alır.

Duruşmada alınan ifadelerin özetleri tutanağa geçirilir.

Duruşmada bir olayın, bir ifadenin veya bir açıklamanın kelime kelime saptanması önem kazanırsa, mahkeme başkanı veya hâkim, re'sen veya istem üzerine duruşmanın tam olarak tutanağa geçirilmesine ve yazılanın okunmasına karar verir. İstem reddi hâlinde gerekçesi tutanakta belirtilir.

Tutanak hazırlanmadan hüküm tebliğ edilemez.

Duruşma tutanağının ispat gücü

Madde 231- Duruşmanın nasıl yapılacağı hakkındaki yasal şekil ve usullere uyulup uyulmadığı ancak tutanakla ispat olunabilir. Tutanağın bu kısmına karşı yalnız sahtecilik iddiası yöneltilebilir